

SUOMEN
LASTENKULTTUURIKESKUSTEN
LIITTO

KULTTUURIKASVATUS- SUUNNITELMAT

Kulttuuritalo Laikku
Keskustori 4
33100 Tampere

KULTTUURIKASVATUS- SUUNNITELMA

**KULTTUURIKASVATUS-
SUUNNITELMA** eli
tuttavallisemmin KOPS on
suunnitelma siitä, miten
kulttuuri-, taide- ja
kulttuuriperintökasvatusta
toteutetaan osana opetusta.

Suunnitelmat voivat olla **alue-
tai kuntakohtaisia**.

Sen laatiminen ja
toteuttaminen tehdään
**koulujen sekä taide- ja
kulttuurialan toimijoiden
välisenä yhteistyönä**.

Kulttuurikasvatus **koskee
kaikkea opetusta**, ei vain
taide- ja taitoaineita.

KULTTUURIKASVATUS-
SUUNNITELMA pohjaa kunnan
**omaan kulttuuritarjontaan ja
kulttuuriperintöön sekä
lasten ja nuorten
omaehtoiseen toimintaan**.

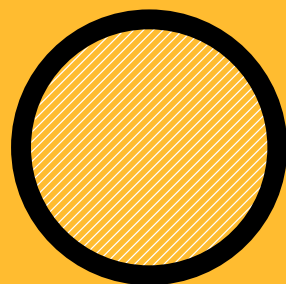
Kulttuurikasvatussuunnitelma
**perustuu paikalliseen
opetussuunnitelmaan** ja sen
toteuttamiseen.

Suunnitelmasta voidaan
käyttää esimerkiksi **nimitystä
kulttuurikasvatus-
suunnitelma, kulttuuripolku,
kulttuurirappuset tai
kulttuurireitti**.

MIKSI KULTTUURI-KASVATUSSUUNNITELMA?

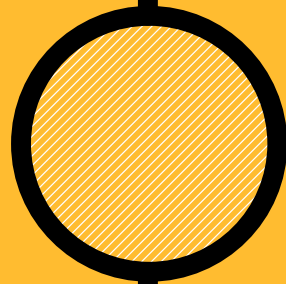
MIKSI SUUNNITELMA TUKEE KULTTUURIN SAATAVUUTTA JA TASAVERTAISUUTTA?

ALUEELLISET EROT
KULTTUURITARJONNASSA OVAT
LISÄÄNTYNEET

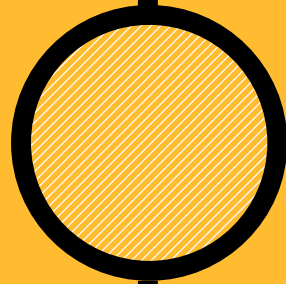
KULTTUURITARJONTA ON
KESKITTYNYT SUURIIN
KAUPUNKEIHIN JA MAAKUNTIEN
KESKUKSIIN

KUNNAN MATALA
ASUKASLUKU (ALLE 10 000) JA
SYRJÄINEN SIJAINTI OVAT
TILASTOLLISESTI YHTEYDESSÄ
HEIKENTYNEESEEN
KULTTUURIPALVELUIDEN
SAATAVUUTEEN

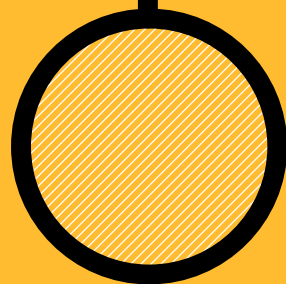
VALTAOSA VALTIONAVUSTUSTA
SAAVISTA MUSEOISTA,
TEATTEREISTA JA
ORKESTEREISTA SEKÄ TAIDE- JA
KULTTUURILAITOKSISTA
SIJAITSEVAT SUURISSA
KAUPUNGEISSA

ALLE 10 000 ASUKKAAN
KUNNISSA PALVELUIDEN
TARJOAMINEN ON USEIN
PAIKALLISTEN YHDISTYSTEN JA
TALKOOLAISTEN VASTUULLA

KUNTIEN KULTTUURIPALVELUJEN
ASUKASKOHTAISET
NETTOKUSTANNUKSET SEKÄ
KUSTANNUSTEN KESKIARVOT
OVAT SELKEÄSTI KORKEIMPIA
ASUKASLUVUILTAAN ISOIMMISSA
KUNNISSA

PIENET KUNNAT NOJAAVAT
ALUEELLISEEN YHTEISTYÖHÖN

LÄHES KAKSI KOLMASOSAA
TEATTERIKÄYNNNEISTÄ
TAPAHTUU
PÄÄKAUPUNKISEUDULLA TAI
MUISSA SUURISSA
KAUPUNGEISSA

MIKSI KULTTUURI-KASVATUSSUUNNITELMA?

MIKSI SUUNNITELMA TUKEE KULTTUURIN SAATAVUUTTA JA TASAVERTAISUUTTA?

SUOMESSA TAIDEAINEIDEN OSUUS OPETUKSESTA ON EUROOPAN UNIONIN ALHAISIN

KULTTUURIN JA TAITEEN OPETUKSEN LAADUSSA JA TASAVERTAISUUDESSA ON EROJA

MUSIIKIN VÄHIMMÄISTUNTIMÄÄRÄT OVAT KAIKISTA OPPIAINEISTA PIENIMMÄT

OPPILAAT RAPORTOIVAT MUSIIKKITUNTIEN VÄHÄISYYDESTÄ LIIKUNNAN JÄLKEEN TOISEKSI ENITEN

JO VUODEN 2003 PERUSOPETUKSEN OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEITA TARKASTELTAESSA VALTAOSA REHTOREISTA JA OPETTAJISTA KOKIVAT TAIDE- JA TAITOAINEIDEN TUNTIMÄÄRÄT LIIAN ALHAISIKSI

VALTAOSA MUSIIKINOPETTAJISTA RAPORTOI, ETTEI HEIDÄN KOULUSSAAN TEHDÄ LAINKAAN TAI VAIN VÄHÄN YHTEISTYÖTÄ ULKOPUOLISTEN TAIDETOIMIJOIDEN KANSSA

33 PROSENTTIA 7.-9. LUOKAN OPPILAISTA EIVÄT OLLEET KOSKAAN KÄYNEET MUSIKAALISSA, OOPPERASSA TAI KONSERTISSA OPPITUNTIIN LIITTYEN VUONNA 2011

44 PROSENTTIA MAASEUTUKUNNISTA EI MAHDOLLISTA VÄHIMMÄISTUNTIMÄÄRÄN YLITTÄVIÄ MUSIIKINTUNTEJA

MIKSI KULTTUURI- KASVATUSSUUNNITELMA?

MITÄ HYÖTYÄ SE TUO OPPILAILLE?

TAKAA YHDENVERTAISEN
MAHDOLLISUUDEN OSALLISTUA
JA TUTUSTUA TAITEESEEN JA
KULTTUURIIN

LISÄÄ KOULUVIIHTYVYYTTÄ,
TARJOAA ONNISTUMISEN
KOKEMUKSIA SEKÄ VAHVISTAA
LUOVUUTTA JA ITSETUNTOA

KULTTUURI JA TAIDE
EDISTÄVÄT MUIDEN AINEIDEN
OPPIMISTA TUOMALLA UUSIA
TAPOJA JA MENETELMIÄ

TUKEE KULTTUURI-
IDENTITEETIN KASVUA JA
KULTTUURIKOMPETENSsin
KEHITTYMISTÄ

PAIKALLINEN LÄHIKULTTUURI JA
KULTTUURIPERINTÖ TULEVAT
TUTUIKSI. KULTTUURIKASVATUS
OPETTAA MYÖS YMMÄRTÄMÄÄN
KULTTUURIEN MONINAISUUTTA

SUUNNITELMIEN AVULLA
TAIDETTA JA KULTTUURIA
VOIDAAN TARJOTA IKÄRYHMÄLLE
SOPIVALLA TAVALLA JA
LUONNOLLISENA OSANA
KOULUPÄIVÄÄ

TARJOAA KEINOJA
ITSEILMAISUUN JA
ITSETUNTEMUKSEEN SEKÄ
AUTTAA TUNNE- JA
VUOROVAIKUTUSTAITOJEN
KEHITTÄMISESSÄ

TAIDOT YMMÄRTÄÄ, ARVIOIDA JA
KÄYTTÄÄ KULTTUURIA
KEHITTYVÄT JA KYKY LUKEA
MEDIAN JA YMPÄRÖIVÄN
MAAILMAN VÄLITTÄMIÄ VIESTEJÄ
VAHVISTUU

MIKSI KULTTUURI- KASVATUSSUUNNITELMA?

MITEN SE HYÖDYTTÄÄ KOULUA?

VAKIINNUTTAA KULTTUURI- JA
TAIDESISÄLTÖJÄ KOULUN
ARKEEN

SISÄLTÖ EI RIIPU YKSITTÄISEN
OPETTAJAN TAI KOULUN
KIINNOSTUKSESTA TAI
TALOUDELLISISTA
MAHDOLLISUUKSISTA

KOULUN ULKOPUOLELLE
SIJOITTUVAT RETKET TARJOAVAT
OPPIMISYMPÄRISTÖJÄ, JOITA EI
VOI MALLINTAA
LUOKKAHUONEESSA

TAIDEVIERAILUJEN KAUTTA
VOIDAAN VAHVISTAA, LAAJENTAA
TAI TÄSMENTÄÄ
OPETUSSUUNNITELMASSA
MÄÄRITELTYJEN SISÄLTÖJEN
OPPIMISTA

TEKEE
KULTTUURIKASVATUKSESTA
KOORDINOITUA JA
ENNAKOITAVAA

TARJOAA VALMIITA VERKOSTOJA
MONIALAISTEN
OPPIMISKOKONAISUUKSIEN
RAKENTAMISEEN SEKÄ LAAJA-
ALAISTEN OSAAMISALUEIDEN JA
ILMIÖLÄHTÖISEN OPPIMISEN
TOTEUTTAMISEEN

YHTEISTYÖ TAIDE- JA
KULTTUURITOIMIJOIDEN KANSSA
MAHDOLLISTAA OPETTAJILLE
ASiantuntijuuden jakamisen
ja uusiin opetusmenetelmiin
tutustumisen

YHTEISTYÖ KOULUN
ULKOPUOLISTEN
KULTTUURITOIMIJOIDEN KANSSA
MÄÄRITELTIIN YHDEKSI
TÄRKEIMMÄKSI OPETUSTA
EDISTÄVÄKSI TEKIJÄKSI
TAIDEAINEISSA

MIKSI KULTTUURI- KASVATUSSUUNNITELMA?

MITEN SE TUKEE KUNTAA JA SEN
KULTTUURITOIMIJOITA?

KULTTUURI ON KUNNALLE
TÄRKEÄ VETOVOIMATEKIJÄ

TYÖLLISTÄÄ TAITEILIJOITA

AUTTAA TAIDETOIMIJOITA
LAPSILLE JA NUORILLE
SUUNNATUN TARJONNAN
KEHITTÄMISESSÄ JA KOULUJEN
TARPEIDEN HUOMIOIMISESSA

MAHDOLLISTAA OMAN ALUEEN
KULTTUURISTEN
ERITYISPIIRTEIDEN
ESIINTUOMISEN, MIKÄ TUKEE
PAIKALLISIA ALAN TOIMIJOITA
SEKÄ JUURRUTTAA ASUKKAITA
ASUINYMPÄRISTÖÖNSÄ

LISÄÄ
KULTTUURIPALVELUIDEN
KÄVIJÄMÄÄRIÄ JA LAAJENTAA
YLEISÖPOHJAA

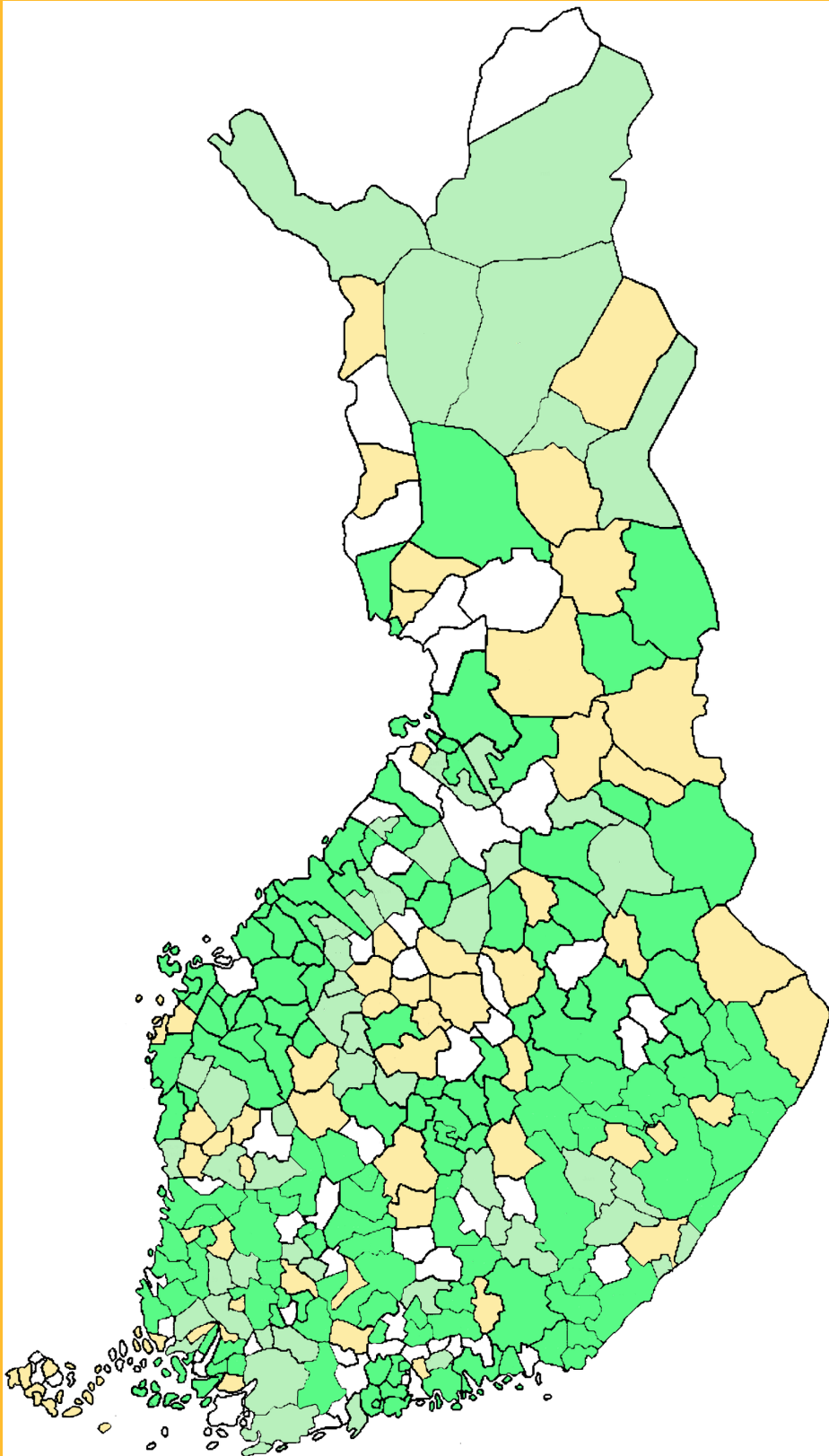
KASVATTAO TULEVAISUUDEN
KULTTUURI- JA TAIDEYLEISÖÄ
JA OPETTAO
KULTTUURIPALVELUJEN
KÄYTTÖÄ

TAIDELAITOSTEN PIIRIIN VOIVAT
LÖYTÄÄ SELLAISET LAPSET JA
NUORET, JOIDEN KIINNOSTUS
TAITEESEEN ON OLLUT PIILEVÄÄ
TAI EPÄVARMAA

TUKEE KUNNAN
KULTTUURIN TEA-
VIISARITULOSEN
KEHITTYMISTÄ

TILANNE 2020

LÄHES JOKA TOISESSA
SUOMEN KUNNASSA ON
KÄYTÖSSÄ KULTTUURI-
KASVATUSSUUNNITELMA

- Kunnassa on käytössä KOPS
- KOPSia suunnitellaan
- KOPS ei ole käytössä eikä suunnitteilla
- Ei vastausta

TILANNE 2020

KYSELYYN (2020) VASTANNEISTA KUNNISTA*

44%

**vastasi "Kyllä,
meillä on käytössä
kulttuuri-
kasvatus-
suunnitelma" ****

Kulttuurikasvatus-
suunnitelma on
pääasiassa käytössä
perusopetuksessa sekä
varhaiskasvatuksessa,
paikoin myös toisella
asteella

Suunnitelma voi olla
alueellisesti yhteinen

Isompia kulttuuritoimia
hyödynnetään myös
lähialueen kunnissa

20%

**vastasi "Ei ole
käytössä
kulttuurikasvatus-
suunnitelmaa,
mutta sellainen
on suunnitteilla"**

Kulttuurikasvatus-
suunnitelman tarve on
tiedostettu, mutta sen
eteen ei vielä olla
konkreettisesti tehty
mitään

Ilman suunnitelmaakin
kulttuurikasvatusta on
voitu toteuttaa
systemaattisesti ja se on
kirjattu ylös esimerkiksi
hyvinvointikertomuksiin
tai lukuvuosi-
suunnitelmiin

23%

**vastasi "Ei,
meillä ei ole
kulttuuri-
kasvatus-
suunnitelmaa"**

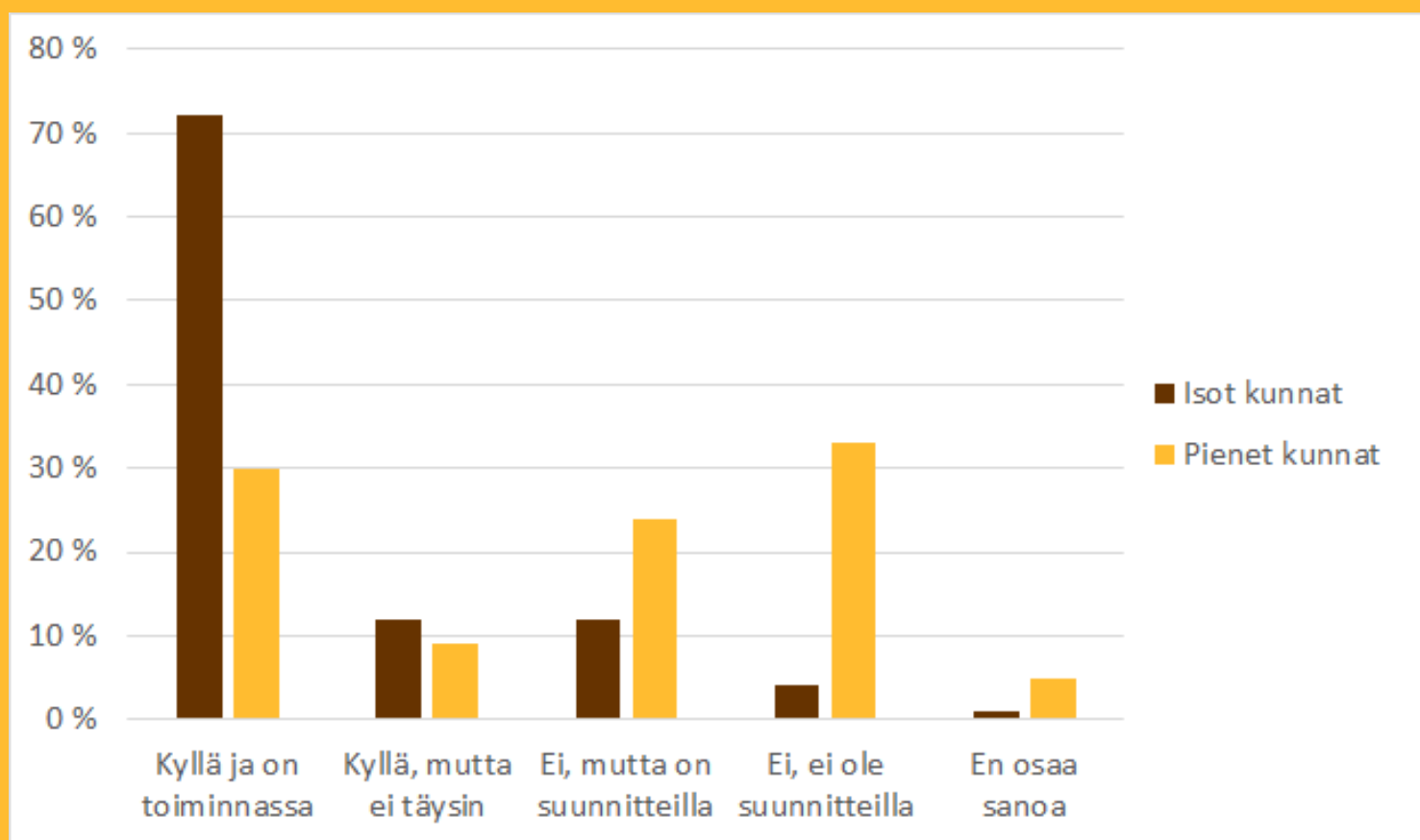
Yleisimmät syyt
suunnitelman
puuttumiselle olivat
ajan ja resurssien puute

Asenneilmapiiri ettei
erillistä suunnitelmaa
tarvita, koska toiminta
on niin pienimuotoista ja
hoituu sidosryhmien
kesken ilmankin tai
koetaan, että pelkkä
paikallisops riittää

* Kysely lähetettiin 310:lle kunnalle ja vastaus saatiin 254:ltä kunnalta
* * Huomioitu vain ne kunnat, joissa KOPS on käytössä päätoimisesti

TILANNE 2020

Eroja on havaittavissa myös suurten kuntien (> 10 000 asukasta) ja pienten kuntien (< 10 000 asukasta) välillä

Suuret kunnat N = 85
Pienet kunnat N = 169

Suurten ja pienten kuntien erot tulevat näkyviin erityisesti "Kyllä ja on toiminnassa" sekä "Ei, ei ole suunnitteilla" vastauksissa

- Erojen taustalla voi olla esimerkiksi kulttuuritoimen huonompi työtilanne pienissä kunnissa (työvoiman ja taloudellisten resurssien puute) tai yhteistyön opetus- ja kulttuuritoimen välillä uskotaan toimivan ilman virallista asiakirjaakin pienellä paikkakunnalla jossa kaikki tuntevat toisensa

Joissain tapauksissa pienten kuntien suunnitelmat nojaavat isompien lähikuntien alueelliseen suunnitelmaan (esim. Joensuun ja Tampereen alue)

TILANNE

2020

KYSELYSSÄ SELVITETTIIN LISÄKSI KUNNAN KULTTUURIPALVELUIDEN
JA PERUSOPETUKSEN YHTEISTYÖN SUJUVUUTTA (N = 224)

Vastaus on saatu vain yhdeltä kunnan työntekijältä (esim. sivistystoimenjohtaja, rehtori, vapaa-aikajohtaja), eli vastaukset eivät välttämättä kerro kunnan kokonaistilanteesta

Kulttuuritoimen työntekijät raportoivat monessa tapauksessa yhteistyön huonommaksi kuin muut kunnan työntekijät

Monet kunnat jättivät myös vastaamatta kysymykseen (24% kaikista vastauksista)

KÄY TUTUSTUMASSA TOISTEN KUNTIEN SUUNNITELMIIN

Esimerkkejä toisten kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmista löytyy Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton sivuilta:

<https://lastenkulttuuri.fi/lastenkulttuuri/kulttuuri-kasvatussuunnitelma/>

Käy tutustumassa myös kulttuurikasvatussuunnitelmien suunnittelutyökaluun kulttuurikasvatussuunnitelmat.fi -sivustolla (sivustoa päivitetään syksyn 2021 aikana). Sivustolta löytyy tietoa monipuolisesti tietoa kulttuurikasvatussuunnitelmista ja niiden suunnittelusta

VINKKEJÄ SUUNNITTELUUN

VINKKEJÄ SUUNNITTELUUN

VASTUUHENKILÖN / TYÖRYHMÄN NIMEÄMINEN

Kenen vastuulla
suunnitelman
laatiminen on?

Ketkä osallistuvat
suunnitelman
laatimiseen?

Keiltä voisitte saada
apua suunnitelman
laatimiseen? Millaista
apua?

TAVOITTEIDEN MÄÄRITTÄMINEN

Mitkä arvot
ohjaavat
suunnitelman
laatumista?

Mitä
suunnitelmalla
pyritään
saavuttamaan?

VINKKEJÄ SUUNNITTELUUN

KOONTI - MITÄ TEHDÄÄN JO NYT?

Miten
kulttuurikasvatusta
toteutetaan koulussa
tällä hetkellä?

Juhlat, retket, vierailut,
tapahtumat...

Mitä kulttuuritarjontaa
kunnassa on?

Taidelaitokset, kirjasto, taiteen
perusopetus, musiikkiopisto,
kotiseutuyhdistykset,
seurakunta, paikallismuseot,
luontokohteet,
kulttuuriperintökohteet...

Millaista yhteistyötä
kulttuuri- ja
taidetuottajien kanssa on
tehty aiemmin koulussa?
Keiden kanssa
yhteistyötä on tehty?

Millaista
yhteistyötä on
lähikuntien ja
niiden tarjonnan
kanssa?

Mitä muita taide- ja
kulttuuripalveluita
tarjoavia toimijoita
alueelta löytyy?

Konserttikeskus, Koulukino,
Dokkino, Aluekeskukset, kiertävät
teatterit ja orkesterit, digitaaliset
palvelut koulujen
kulttuurikasvatuksen käyttöön,
verkkomateriaalit, striimaukset...

VINKKEJÄ SUUNNITTELUUN

KOULUN JA KULTTUURITOIMEN YHDISTÄMINEN

Koulujen
kulttuurivastaavien
kerääminen

Mitä teemoja
opetussuunnitelma
velvoittaa
käsittelemään?

Mitä toiveita kouluilla
on suunnitelman
suhteen?

Miten kulttuuria ja
taiteita voitaisiin tuoda
osaksi sellaisia
oppiaineita, joihin ne
eivät itsessään kuulu?

Miten kunnan
kulttuuritarjonta pystyy
vastaamaan
opetussuunnitelman ja
eri oppiaineiden
sisältöihin?

VINKKEJÄ SUUNNITTELUUN

SUUNNITELMAN KOKOAMINEN

Toiminta luokka-
asteittain

Mikä on
toiminnan
tavoite?

Mihin kulttuurin- tai
taiteenlajiin
tutustutaan?

Mistä toiminta
koostuu?

Ketkä ovat mukana
tekemässä
yhteistyötä?

Mikä on osallistuva
oppilasmäärä?

Arvioidut
kustannukset

TAIDETESTAAJAT OSANA KULTTUURIKASVATUSSUUNNITELMIA

Suomen suurin ja ainoa valtakunnallinen nuorten
kulttuurikasvatusohjelma

Valmis sisältö kulttuurikasvatussuunnitelmiin
kahdeksaluokkalaisille

Taidetestaajat kustantaa liput ja kuljetukset

Valmiit sisällöt etkoihin ja jatkoihin

Taidetestaajien julkaisuja voi käyttää
kulttuurikasvatussuunnitelmien materiaalina

Taidetestaajissa kaikki Suomen
kahdeksaluokkalaiset pääsevät kokemaan ja
arvioimaan taidetta

Toiminnan rahoittaa Suomen Kulttuurirahasto,
Kulturfonden sekä OKM

Toimintaa koordinoi Suomen
lastenkulttuurikeskusten liitto

Käy tutustumassa Taidetestaajiin tarkemmin
osoitteesta [Taidetestaajat.fi](https://taidetestaajat.fi)

SÄÄSTÖVINKKEJÄ

Liikkuminen

Pyörä- tai kävelymatkan päässä olevat kohteet, retkien yhdistäminen

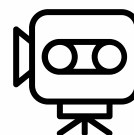
Kuljetukset

Sopimukset paikallisen liikennöitsijän kanssa, alennusliput, erikoishinnat

Paikalliset kulttuuritoimijat

Ilmaisliput, harjoitusten seuraaminen, yleisötyö

Avoimet kulttuurikohteet

Digitaaliset palvelut, verkkomateriaalit, striimaukset, esitykset koko kunnalle tai yhdessä naapurikunnan kanssa

Ulkopuolinen rahoitus

Hankerahoituksen hakeminen alkuvaiheessa

Rahoitusvastuun jakaminen

Toiminnan rahoittamiseen osallistuvat eri kunnan toimijat, eri toimijat vastaavat eri osa-alueiden rahoituksesta

Kestävä kehitys

Lähiluonto, kierrätysmateriaalit, kunnan eri osastojen esineistö ja tilat, lainaaminen, ylijäämät

Aina voi kysyä

Mitä voi saada pyytämällä? Mitä löydämme läheltä? Keitä voimme pyytää apua?

TIETOA JA MATERIAALEJA

<https://kulttuurikasvatussuunnitelma.fi/>

<https://lastenkulttuuri.fi/materiaalit/>

https://lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2020/09/Kopswebinaari-MARJO_T-N.pdf

<https://opimuseossa.fi/opimuseossa/>

<https://www.koulukino.fi/elokuvan-katsominen-koulussa>

<https://www.koulukino.fi/oppimateriaalit-ja-elokuvat>

<https://dokkino.fi/opetusmateriaalit/alakoulujen-opetusmateriaali-2020/>

<https://www.elokuvaviikko.fi/opettajalle/>

<http://www.konserttikeskus.fi/etakonsertit>

<https://www.kulttuuriperintokasvatus.fi/mita-teemme/julkaisut/>

<https://kulttuurinvuosikello.fi/>

LÄHTEET

Kangas, A. & Ruokolainen, V. (2012). Toimintamalli muutoksessa. Tutkimus kuntien kulttuuripalveluista. Cuporen verkkojulkaisuja 16.

Karppinen, S., Ruokonen, I., & Uusikylä, K. (toim.) (2005). Taidon ja taiteen luova voima: kirjoituksia 9-12-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatuksesta. Finn Lectura.

Kartovaara, E. (2009). Opetuksen järjestäjien ja rehtorien näkemyksiä ja kokemuksia perusopetuksen vuoden 2004 opetussuunnitelmauudistuksesta. Helsinki: Opetushallitus

Laitinen, S., Hilmola, A. & Juntunen, M.-L. (toim.) (2011). Perusopetuksen musiikin, kuvataiteen ja käsityön oppimistulosten arviointi 9. Vuosiluokalla. Koulutuksen seurantaraportit 2011:1 (s. 36–95). Helsinki: Opetushallitus.

Lavapuro, J., Ojanen, T., Rautiainen, P. & Valtonen, V. (2016). Sivistykselliset ja sosiaaliset perusoikeudet syrjäkunnissa. Sastamala: Kunnallisanalan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu 97.

Pohjannoro, U. & Pesonen, M. (2009). Yleissivistävän koulun musiikinopetus ja -opettajat 2009 : Kuntien sivistystoimenjohtajien näkemyksiä musiikinopetuksen järjestämisestä. Musiikkialan toimintaympäristöt ja osaamistarve – Toive, osaraportti 5 Sibelius-Akatemian selvityksiä ja raportteja 4/2010. Helsinki: Sibelius-Akatemia.

Renko, V. & Ruusuvirta, M. (2018). Kuntien kulttuuritoiminta lukujen valossa IV. Kulttuuritoiminnan kustannukset 24 kaupungissa vuonna 2016. Helsinki: Cupore ja Suomen Kuntaliitto.

Renko, V., Kangas, A. & Tervo, H. (2020). Kulttuuritoiminta ja alueellinen erilaistuminen : kulttuuritoiminnan rahoitus Suomen kunnissa 2010-luvulla. Focus localis, 48 (1), 55-77.

Tiainen-Niemistö, Marjo. Kulttuurikasvatussuunnitelma käyttöön! Kokemuksia suunnitelmien teosta, toimivuudesta ja kehittämisestä. KOPS-webinaari 2.9.2020. https://lastenkulttuuri.fi/wp-content/uploads/2020/09/Kopswebinaari-MARJO_T-N.pdf